

WOLE SOYINKA

Những kẻ ở đồng lầy

NHÃ ĐIỆN dịch

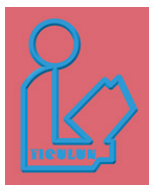

VĂN SỐ 165
01-11-1970

**NHỮNG KẺ Ở
ĐỒNG LẦY**
SWAMP PEOPLE

Wole Soyinka

Nhã Diễn dịch

Paris * 02.2025

những kẻ ở đồng lầy

Wole Soyinka

Người dịch: Nhã Điển

Bìa: M. C. P

Nguồn: Thư viện Tiểu Lùn

những kẻ ở đồng lầy

WOLE SOYINKA

Người dịch: Nhã Điển

Tập san VĂN
số 165 * 01.11.1970

Wole Soyinka

Sinh năm 1935 tại Abeokuta, Tây bộ Nigeria và học ở Ibadan. Theo học đại học Ibadan rồi sau sang đại học Leeds. Võ kịch Con sư tử và viên ngọc đã được đưa lên sân khấu ở Luân Đôn.

Ông trở về Nigeria năm 1960 và viết vở Bản khiêu vũ của Rừng rậm. Cả hai vở này đã được nhà xuất bản Oxford University Press Phát hành năm 1964. Hiện nay ông làm giám đốc một đoàn kịch ở Nigeria và thơ của ông có đăng trên tờ *Black Orpheus* ở Ibadan và nhiều tờ báo khác.

Đoạn văn sau đây trích trong vở *Những kẻ ở đồng lầy*.

Igwezu, mẹ là Alu và bố là Makuri, vừa từ tỉnh thành trở về sau khi bị người anh sinh đôi giầu có cướp mất vợ. Sự kinh tởm cuộc sống thành thị và người anh đã đưa hần trở về quê, mà hần hy vọng tìm thấy mảnh đất của mình trong tình trạng tốt, sẵn sàng cho hần một mùa gặt tốt đẹp. Thay vào đó, hần thấy đất của hần đầy những bùn lầy mà trện lộn để lại. Vì tin ngưỡng cha mẹ hần phải đóng góp cho Kadiye, thầy pháp theo đạo Rắn. Igwezn cay đắng chống lại thầy pháp vì thầy Rắn đã không cứu được mùa gặt. Kadiye tới nhà Igwezu để cạo râu. Trong nhà, lúc đó cũng có người ăn mày mù từ miền Bắc xuống xin trú chân.

Thầy pháp và hai người hầu cận tới. Makuri chạy ra, vén màn che cửa sang một bên, và cả ba đi vào. Alu bước ra chào.

KADIYE : Hẳn về chưa ? A ! Igwezu, mừng gặp lại anh. (Igwezu đứng dậy không chút vội vã. Viên tu sĩ định ban phép lành nhưng Igwezu làm bộ vô tình tránh né) Ta hài lòng thấy anh mạnh khoẻ trở về... (ngồi xuống ghế) Thật là vất vả. Đứa trẻ khóc lớn tiếng đến độ át cả giọng ếch nhái ở cánh đồng lầy...

MAKURI (cúi xuống hỏi thầy pháp, vẻ mặt dã man, tàn ác) : Thế hả thầy ? Nó có trả thù không ?

KADIYE : Có chứ — Máu nó bắn ra làm ướt cả người trị bệnh. (Makuri nháy nhót một cách vui vẻ, và cười với một vẻ ghê rợn).

KADIYE : Nhưng chưa hết. Người mẹ điên đó ! Mẹ ta thấy con khóc và cố gắng với tới con từ chỗ mẹ bị nhốt.

MAKURI : Để làm vẫn đục chính con của mẹ ta !

KADIYE : Thế có lạ không ? Không bao giờ tin được người mẹ... Và cứ nghĩ là rút cục mẹ ta lại thành công.

MAKURI (đưa tay lên đầu rồi bẻ ngón tay): Thần linh cấm mà.

KADIYE : Mẹ ta làm vậy. Tôi phải tẩy uế đứa trẻ, và giải cho nó khỏi tội lây. Đây là lần cắt da quy đầu thứ tư tôi biết.

MAKURI : Tốt hơn hết là cho người mẹ ra khỏi nhà.

KADIYE: Ông tưởng người ta không thử như vậy hả ? Đẩy họ đi xa còn khó hơn là giữ cho đứa trẻ yên.

MAKURI : Ấy, đúng vậy đó. Tất cả đàn bà đều khát máu hết. Họ thích nghe trẻ rên rỉ, đau đớn khóc. Rồi họ có thể hài lòng nói : “Đáng lắm, nhãi con ! Bây giờ mày mới thấy lúc đẻ mày ra tao đau đớn thế nào”.

KADIYE : A, Đúng thế vậy... Dù sao mọi sự đã xong ... mọi sự giờ đã được hoàn tất... (khệnh khạng đằng hắng rồi quay về phía Igwezu) Thế còn chàng thanh niên tỉnh thành này ? Igwezu, anh có kiếm được nhiều tiền không ?

IGWEZU : Không được đồng nào... Tôi phải cạo ở đâu, thầy.

KADIYE (bối rối) : Ở đâu là sao ?

IGWEZU : Đầu hay cằm.

(Vẻ mặt của Kadiye bỗng lạnh hắt lại).

MAKURI : Đừng có chấp nó, thầy.
Đó chỉ là lối nói khôì hài của người ở
tỉnh thành.

KADIYE : À... ở cầì, Igwezu. Cạo
hết râu đi.

IGWEZU (sửa soạn dụng cụ) : Thầy
có còn nhữìg lời cầu nguyện nào khác
không, Kadiye ? Còn có lạc thú nào khác
thầy phải kiêng cho tới khi mưa ngớt
không ?

KADIYE : Có chứ, có chứ. Ta nguyện
không tắm rửa.

IGWEZU : Thế thầy có phải ở nhà
không?

KADIYE : Không. Ta có bốn phen
của ta... Anh biết còn có người chết. Và
đàn bà còn sinh con.

IGWEZU : Và trời còn mưa liên miên ? Không ngừng chút nào ?

KADIYE : Phải.

IGWEZU: Như vậy có thể một hay hai lần thầy đã ra ngoài mưa...?

MAKORI (vội vàng) : Igwezu... con... con hãy kể cho thầy Kadiye nghe chuyện thành thị đi.

IGNEZU : Vậy ư ?

KADIYE : Phải. Kể cho ta nghe chuyện đó. Công việc làm ăn có tốt đẹp như họ nói không ?

IGWEZU : Tốt cho vài hạng người.

KADIYE: Thế còn anh ? Công việc làm ăn của anh có phát đạt không ?

IGWEZU : Chẳng phát đạt gì hơn công việc ở nông trại.

KADIYE : Này, ta đâu có bắt anh phải hứa một con bò để tế thần..... Anh có kiếm ra tiền chứ ?

IGWEZU : Không.

KADIYE : Phải đồ dành hẳn mới chịu nói... Hãy cứ nhận là anh đã kiếm đủ tiền để mua cả làng này – người, súc vật, và tất cả.

IGWEZU : Không thấy, tôi không kiếm được đồng nào.

KADIYE : A, bọn họ nhũn nhặn quá... Thế anh kiếm được chút ít chứ.

IGWEZU : Không, chẳng kiếm được đồng nào cả.

KADIYE (nhìn thẳng vào hẳn. Rõ ràng là ông ta phiền muộn về thái độ của Iguezu. Nói một cách bồn chồn)

: Không sao, không sao. Có người thành đạt sớm. Với người khác thì trễ hơn. Nhưng chẳng bao lâu sẽ tới lượt anh, Igwezu ; chẳng bao lâu nữa thôi.

IGWEZU : Tôi sợ là lượt tôi đã tới rồi. Tôi đã đánh mất tất cả : tiền để dành, mất ngay cả tư thế con người của tôi. Tôi vỡ nợ.

KADIYE : Không thể thế được !

IGWEZU : Tôi có cần phải cho thầy hay tôi lấy cái gì ra bảo đảm không ? Thầy có muốn biết không ?

KADIYE : Ta mong không phải là người vợ xinh đẹp của anh. (Lớn tiếng cười). Ta nhận thấy anh về có một mình.

IGWEZU : Không. Không phải mang vợ tôi ra bảo đảm. Nhưng cái tôi phải mang bảo đảm có rất nhiều điểm

liên hệ với vợ tôi. Tôi lấy hoa màu trong trại tôi để bảo đảm.

MAKURI : Hả ?

ALU : Igwezu, khốn khổ con tôi.

KADIYE (cười) : Bộ anh tưởng chúng tôi tin anh hả ? Anh tưởng những người ở thành thị chịu cho anh vay tiền mà không biết cái trại của anh ra sao hả?

IGWEZU : Không, họ không điên, nhất là anh tôi, Anh tôi có thể là cái gì khác chứ không thể điên.

ALU: Awuchike !

MAKURI : Con trai của tôi ? Anh em ruột thịt với con ?

(Alu chăm chăm nhìn Igwezu trong hồi lâu. Rồi mù lắc đầu bàng hoàng, mù tù tù quay lại và bước vào trong nhà, rõ

ràng là mệt mỏi.)

IGWEZU : Đợi đã mẹ... Con chưa nói hết cho mẹ nghe.

(Hắn bắt đầu bơi sà phòng cạo râu lên mặt Kadiye.)

ALU : Mẹ biết đủ rồi. (Mụ ngừng bước nhưng không quay lại) Nhưng mẹ không làm sao hiểu nổi nữa. Mẹ thấy mệt, con. Mẹ đi nghỉ đi.

IGWEZU : Mẹ có muốn biết tin tức vợ con không? Mẹ không còn chú ý đến đứa con gái không được nuông chiều mà mẹ đã hỏi cho con ư ?

(Alu từ từ bước ra. Iguezu bắt đầu cạo râu cho Kadiye. Không ai nói).

IGWEZU (Không ngừng cạo) : Bố. Anh con có phải là người tốt hơn con không bố.

MAKURI : Không phải, con. Tâm địa của anh con thích hợp với cuộc sống thành thị hơn.

IGWEZU : Và chúng con là anh em sinh đôi. Và mặc dầu vậy, anh con đã nhìn vợ con, và vợ con tự ý bỏ theo anh con... Bố, tại sao đàn bà lại dễ bị của cải làm sa ngã ? Có phải tất cả đàn bà đều như vậy không bố ?

MAKURI : Mẹ con khác. Mẹ con làm người ta phải quay đầu lại nhưng đầu mẹ con vẫn thẳng.

IGWEZU : Cảm ơn bố. Người xin làm nô lệ cho tôi đâu rồi ?

NGƯỜI ĂN MÀY : Thưa ông chủ đây.

IGWEZU : Anh mù nhưng anh có nhiều tài đoán. Anh nghe giọng ông thầy

pháp và anh biết ông ta mập... Thầy ngồi yên, không con dao cạo này sắc lắm, mà tay tôi lại run... Nô lệ, vẫn nghe ta nói chứ ? Anh nghe hả. Trong giọng nói của ta có biểu lộ cái gì ta thiếu sót không ? Liệu trong giọng nói của ta, anh có thấy tại sao người vợ mới cưới chưa được một mùa lại bỏ chồng không ?

NGƯỜI ĂN MÀY : Thưa, tôi phải nghe giọng của người vợ mới có thể trả lời được.

IGWEZU : Nói năng khôn ngoan lắm. Anh có đủ điều kiện để làm việc cho tôi.

MAKURI : Igwezu, con ăn nói lạ kỳ lắm. Đầu óc con nghĩ gì vậy ?

IGWEZU : Đó chỉ là trò trẻ thôi bố. Đó chỉ là trò đồ mọ thôi và bố đã trả lời

phần bố. Tên nô lệ của con cũng đã trả lời, Bây giờ đến lượt thầy pháp.

KADIYE : Ta sẵn sàng.

IGWEZU : Với thầy, là người tu hành, câu hỏi của tôi sẽ phải quanh co. Nhưng thầy sẽ phải đoán ra, bởi vì thầy truyền lại lời của các vị thần...

KADIYE : Như ta đã nói, ta đã sẵn sàng.

IGWEZU : Ai phải làm vừa lòng thần Rắn.

KADIYE : Thầy pháp.

IGWEZU : Ai lấy đồ cúng tế của dân chúng, để cắt tiết con vật rồi làm lễ tế thần.

KADIYE : Thầy pháp.

IGWEZU (giọng nói càng nhanh và lớn hơn) : Nhờ vào ai mà Thần Rắn phù hộ cho đất đai trồng trọt. Thầy trả lời tôi câu này, và trả lời một tiếng thôi.

KADIYE : Thầy pháp.

IGWEZU : Thầy có thấy cái mặt nạ của tôi không? Có phải mặt nạ đó thuộc về làng này không ?

KADIYE : Phải.

IGWEZU : Gỗ đó có phải là lấy ở cây mọc trong vùng này không ?

KADIYE : Phải.

IGWEZU : Nó có hát cùng với những cái khác ? Khóc cùng với những cái khác. Nó có cày đất lên cùng với những người trong bộ lạc không ?

KADIYE : Có.

IGWEZU : Và như vậy để Thần Rắn không thể nôn ra lúc trái mùa và làm ruộng đất lụt lội, để Thần Rắn không nuốt vào lúc trái thời và nuốt trôi người du hành, tôi có biểu thầy pháp những con dê không ?

KADIYE : Có.

MAKURI : Igwezu này, đôi khi khó lòng làm thỏa mãn các vị thần...

IGWEZU : Bố để yên con nói !... Và thầy pháp có mang dê ra tế thần không ?

KADIYE : Có.

IGWEZU : Tế thần tất cả những gì thầy pháp nhận được. Từ hột thóc cho tới con bò chứ ?

KADIYE : Tất cả !

IGWEZU: Cả con dê và con gà trống trắng mà trước khi ra tỉnh tôi có biểu.

KADIYE : Một cái lông cũng không bớt lại.

IGWEZU : Và thầy pháp có nói rõ ra là vật tế thần đó là của tôi không ? Rằng tôi xin thần phù hộ cho tôi, cho nhà tôi, cho bố mẹ tôi, cho vợ tôi và cho động sản và bất động sản của tôi.

KADIYE : Những lời cầu xin đó có được lập lại cho Thần nghe.

IGWEZU : Và kể từ khi tôi bắt đầu cày đất, tôi đã làm lụng cần thận phải không ? Tôi đã mang những hạt đậu đầu tiên hái được đến đền thờ và đổ dầu vào đèn ở bàn thờ, dầu đầu tiên ép được.

KADIYE : Rất đều.

IGWEZU : Và khi thầy pháp làm lễ cưới cho tôi, và nối chặt sợi dây vợ chồng, có phải thầy hứa cho chúng tôi một cuộc tình duyên bền chặt ? Có phải thầy hứa cho chúng tôi con cái ? Thầy hứa cho hạnh phúc ?

(Igueza đã cạo râu gần xong, hấn đứng, một tay hãy còn giữ cầm viên thầy pháp, một tay vẫn cầm cái dao cạo. Kadiye lần này không trả lời).

IGWEZU (giọng chậm rãi và ghé tỏm) : Sao ông mập vậy, Kadiye ?

(Hai người theo hầu Kadige suốt từ nãy vẫn ngồi lặng yên ở bên phải của cái cửa. Bây giờ họ lần lượt đứng dậy, chăm chú nhìn một cách sợ hãi vào hai người. Kadiye ngồi ngay người, không chớp mắt).

IGWEZU : Tôi nghĩ thầy không đem con bò mập ra tế...

MAKURI : Hãy rút lại lời nói đó đi con. Hãy rút lại đi.

IGWEZU : Kadiye, có lẽ thầy đã không đem con bò mập ra tế.

(Gã đánh trống trợn mắt nhìn, do dự rồi chạy ra ngoài. Tên đầy tớ cũng tiến lại gần cửa).

MAKURI (Bỏ ngón tay ở quanh đầu) : Xin Trời hãy tha thứ cho những lời nói trong đêm nay. Xin Đất hãy loại bỏ những lời nói ngông cuồng của con tôi.

IGWEZU : Thầy nói dối với đất, Kadiye, và...

MAKURI : Con, nghe bố nói đây...

IGWEZU: Nếu tôi đem con bò mập ra tế thần, Kadiye, liệu đất có thờ lại được không? Nếu tôi đem tế tất cả trâu bò, liệu cuộc sống của chúng tôi có khác không? Kadiye? Số phận của chúng tôi có khác không?

(Người đầy tớ cũng chạy ra ngoài).

KADIYE (giọng ghen ngào nói) : Makuri, hãy bảo con ông đi...

ĂN MÀY : Ông chủ... Ông chủ

(Iguezu bỗng cạo thật nhanh đám râu còn lại, làm Kadiye phải lo ngại. Rồi hấn buông viên thầy pháp ra và vút con dao cạo lên bàn. Kadige vội vàng nhồm dậy, giăng cái mảnh vải quấn quanh người. Chạy ra cửa).

KADIYE (hồn hển nói) : Mi sẽ biết ta. Ta thế sẽ cho mi biết tay... Mi tưởng

mi có thể sỉ nhục thầy pháp hả? Mi tưởng mi có thể nói những lời báng bổ vào tai ta mà không bị trừng phạt hả?

IGWEZU : Kadiye, đi ngay đi. (buông mình xuống ghế) Và lần sau nếu muốn làm lễ cầu ngớt mưa, thì đừng chọn người thợ hớt tóc có hoa màu bị hư thối ở dưới đồng lầy, người thể đọc được sự dối trá trong con mắt ông !

KADIYE : Mi sẽ biết, ta thể... sẽ cho mi biết tay ta.

(Tung cái màn che của sang một bên và bước ra ngoài).

MAKURI : Con định làm gì vậy ?

IGWEZU : Con biết bây giờ lụt có thể dâng lên. Rằng đồng tiếp tục cười sự cố gắng của chúng ta. Con biết chúng ta có thể cho thần Rắn ăn, và hôn chân thầy

pháp nhưng nước vẫn tiếp tục dâng lên và làm hỏng hết những trái bắp.

MAKURI : Bố phải đi nếu không ông ta sẽ khuấy động cả làng lên để chống lại bố con mình, (ngừng lại ở ngoài cửa). Nhà này là nhà con, Igwezu a, và bố sẽ không đuổi con đi. Nhưng tốt hơn hết, có lẽ con trở về tỉnh thành, cho đến khi mọi chuyện lắng dịu (Ra).

(Yên lặng.)

ĂN MÀY (khẽ nói) : Ông chủ, ông chủ.

IGWEZU (giọng mệt mỏi) : Ta tự hỏi cái gì đã thúc đẩy ta nói như vậy.

ĂN MÀY : Thưa ông chủ nói gì?

IGWEZU : Mi có nghĩ sức lực duy nhất của ta là thất vọng không ? Hay có cái gì để chứng tỏ ta đáng giá.

(Người ăn mày yên lặng).

IGWEZU : Người bạn mập của người đã đi rồi. Nhưng liệu hẳn ta có đi xa không ?

ĂN MÀY : Tôi nghĩ cụ nói phải. Ông chủ nên trở về thành thị mà sống. Tôi sẽ theo hầu ông và nếu cần tôi sẽ đi ăn xin nuôi ông.

IGWEZU (chăm chú nhìn người ăn xin, và từ từ lắc đầu) : Ta đã làm gì cho người mà người chịu đi ăn xin nuôi ta.

ĂN MÀY : Tôi tình nguyện làm nô lệ cho ông chủ. Nghĩa là tôi phải chia xẻ nỗi khổ sở của ông.

IGWEZU : Thôi ta mệt quá. Đi ngủ thôi. Người đã có chỗ ngủ chưa?

ĂN MÀY : Tôi có được phép theo ông chủ ra tỉnh không ?

IGWEZU : Không, bạn. Anh thích đất này. Anh thích lấy tay vốc đất. Anh thích đắp bùn lên hạt giống, phải thế không ?

ĂN MÀY : Thưa ông chủ phải.

IGWEZU : Và anh có lòng tin, phải không? Anh vẫn còn tin vào những hạt giống anh gieo chứ ? Rằng nó sẽ nảy mầm và sẽ đem lại hoa màu.

ĂN MÀY : Vâng.

IGWEZU :Vậy thì ở lại đây. Ở đây và trông nom trại này. Ta phải đi xa (Hắn đi qua phòng như thể bước vào trong nhà. Ngập ngừng ở cửa rồi hắn quay lại, và đi ra). Hãy nói cho cha mẹ ta là ta không thể nấn ná lại để chào người.

ĂN MÀY : Ông chủ không đi ngay bây giờ chứ ?

IGWEZU : Ta không nên ở đây khi người ta đòi nợ máu.

ĂN MÀY : Nhưng nước còn cao lắm. Ông chủ đợi nước lụt rút bớt đã.

IGWEZU : Không. Ta thích lội nước, như một đứa trẻ vậy.

WOLE SOYINKA

VĂN số 166

Tuyển tập Thơ Văn

giới thiệu :

MỘT CÁCH BUỒN PHIÊN

tập truyện LÊ VĂN THIÊN

Muốn mua xin gửi 80 đồng, bưu phiếu hoặc tem thư gửi theo lối bảo đảm, về ông Nguyễn đình Vượng số 38 đường Phạm Ngũ Lão, Sài-gòn, kèm theo tên họ và địa chỉ rõ ràng. Sách sẽ được gửi bảo đảm tới bạn ngay.

